

Результативность внешнеэкономической деятельности отечественного предприятия обусловлена решением общегосударственных проблем, а именно:

1) в Украине не определены в полной мере с основные направления и механизм структурной перестройки экономики с учетом особенностей развития мировой системы хозяйствования и реальных направлений интегрирования в нее Украины;

2) дорого стоят вопросы безопасности в сфере внешнеэкономических отношений, которые необходимо решать с позиций активного конкурентного противостояния на мировом рынке 3) недостаточная стабильность существующей финансово-банковской системы;

3) создание оптимальных условий для конкуренции между национальными и иностранными производителями;

4) увеличение национального производства и т.д. [10, с. 39].

Таким образом, внешнеэкономическую деятельность предприятия необходимо рассматривать, в виде сложной системы, которую следует анализировать, учитывая формы внешнеэкономических связей такие, как торговля, оказание финансовых, производственных, инвестиционных услуг, которые описывают данную деятельность с помощью соответствующих показателей.

Литература

1. Кизим Н.А. Качество жизни населения и внешнеэкономическая деятельность предприятий: монография / Н.А. Кизим, В.А. Зинченко.– Х.: ИД «ИНЖЭК», 2009.– 184 с.
2. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / М.І. Дідківський. – К.: Знання, 2006.– 462 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств / І.В. Багорова, Н.І. Редіна, В.С. Власюк, О.О. Гетьман.– Дніпропетровськ, ДДФЕІ, 2002.– 585 с.
4. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посібник / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвинова, І.Ю. Сіваченко. – Київ: Центр навчальної літератури 2006.– 792 с.
5. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності / О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2008.– 432 с.
6. Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность / Е.Ф. Прокушев. – М.: ИВЦ Маркетинг, 1999.– 208 с.
7. Гофман Н.Ф. Основы внешнеэкономической деятельности / Н.Ф. Гофман, Г.А. Маховикова.– СПб: Питер, 2001.– 208 с.
8. Экономика и информация: экономика информации и информационная в экономике: энциклопедический словарь / Под ред. Л.Г. Мельник. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005.– 384 с.
9. Пазуха М. Д. Зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення): навч.-метод. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008.– 230 с.
10. Сухарський В.С. Зовнішньоекономічна діяльність: організація і управління: монографія / В.С. Сухарський.– Тернопіль: Видавництво Астон, 2007.– 496 с.

336.71

*Срібний В.І., к.е.н., ОАО СУ-813,
Копачевская Д.О., Национальная академия природоохранного
и курортного строительства*

ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Рівень розвитку агропромислового комплексу (АПК) країни визначає її місце на світовому ринку продовольства і ступінь залежності від нього. Високорозвинений АПК – це достатня продовольча забезпеченість, гарантія зайнятості і відповідного рівня життя населення. Збільшення імпорту продовольства до України в останні 10 років при скороченні власного виробництва в два і більше рази загострило проблему забезпеченості України і її регіонів.

Масштаби загроз і втрата, вже нанесена продовольчій безпеці країни і її регіонів, - актуальна проблема теперішнього часу. Потрібна максимальна концентрація усіх сил суспільства для відновлення втрачених позицій і виведення АПК з економічної кризи. Розрив господарських зв'язків, відсутність цілісної системи матеріально-технічного постачання, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості ведуть до збитковості більшості сільськогосподарських підприємств, збільшуються втрати виробничих потужностей, слабо використовується наявний кліматичний і ресурсний потенціал земель сільськогосподарського призначення.

У статті С. Мартинюка вказує, що продовольча безпека – це комплекс економіко-технічних, соціально-демографічних, політичних проблем виробництва, розподілу, обміну, споживання продуктів харчування, нестача яких призводить до недоїдання, голоду та епідемій, соціально-політичної нестабільності в суспільстві, революції, бунтів та інше [1, с.112]. На думку В. Мунтіяна [2], який розглядає продовольчу безпеку як складову економічної безпеки України, остання визначається виробничо-продуктовою потужністю агропромислового комплексу та його спроможністю вчасно реагувати на кон'юнктуру продовольчого ринку; наявністю необхідних обсягів перехідних запасів; рівнем платоспроможності населення, що має забезпечувати споживчий рівень громадян; недопущенням імпоротної експансії тих продовольчих товарів, забезпечення якими в необхідних обсягах може здійснювати національний агропромисловий комплекс.

Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко відзначають, що держава мусить регулювати ціни на зерно, закупаючи його у врожайні роки і продаючи за твердими цінами з державних комор у роки стихійних лих і голоду [3, с. 11].

К.Г. Фрумкін робить акцент на тому, що продовольча криза пов'язана з катастрофічним зростанням цін на сільськогосподарську продукцію [4, с. 10-11]. Продовольча безпека, на думку С.М. Кваші [5], є важливим складовим елементом загальнодержавної політики і характеризує політичну незалежність країни, її економічну міцність та стабільність, соціальну забезпеченість населення та здатність задовольнити продовольчі потреби своїх громадян без шкоди загальнодержавним інтересам.

Проаналізувавши різні точки зору, можна зробити висновок, що у сучасних умовах прогнозується загострення проблеми продовольчої безпеці. У зв'язку з цим виникає необхідність постійного дослідження загроз продовольчій безпеці як в цілому у країні, так і її регіонах.

Основною метою статті є виявлення сутності продовольчій безпеці регіону, аналіз основних загроз продовольчій безпеці на рівні регіону та розгляд заходів, спрямованих на зменшення дії розглянутих загроз.

Продовольча безпека – це забезпечення населення продуктами харчування згідно науково обґрунтованим нормам, захист населення від недоброякісних товарів і необґрунтованих імпортних поставок.

Економічна сутність продовольчої безпеки виявляється: 1) у захисті внутрішнього ринку від необґрунтованих імпортних поставок продовольства, зміцнення економічного стану місцевих товаровиробників; 2) у можливості зниження економічної залежності регіону від інших регіонів країни; 3) у рішенні питання продовольчого самозабезпечення території.

Економічна сутність дає можливість виділити основні погрози продовольчій безпеці регіону (табл. 1).

Таблиця 1

Загрози продовольчій безпеці регіону

Політичні	Соціальні	Макро економічні	Економічні	Природні
1. Противо борство політичних партій і рухів 2. Надмірна відвертість економіки для зовнішньої дії 3. Розрив господарських зв'язків 4. Відсутність ефективних дій уряду, спрямованих на підтримку аграрного сектора економіки 5. Посадові порушення	1. Соціальна напруженість 2. Безробіття 3. Низький рівень і якість життя основної маси населення, за межами якого виникає небезпека соціальних конфліктів 4. Велика частка населення, що знаходиться за межею бідності 5. Низька платоспроможність населення 6. Скорочення споживання продуктів харчування на душу населення 7. Зміна структури споживання продуктів харчування у бік зниження якості живлення	1. Енергетичний дефіцит 2. Збільшення імпоротної залежності готової продукції і сировини 3. Низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції 4. Світове зростання цін на продукти харчування	1. Спад виробництва 2. Дефіцит інвестиційних ресурсів і низька їх ефективність 3. Старіння основних фондів 4. Діспаритет цін 5. Інфляція 6. Взаємні неплатежі 7. Відсутність налагоджених партнерських взаємин 8. Величезне перевищення потенційне можливого обсягу виробництва сільськогосподарської продукції над реальним 9. Руїнування матеріальної бази деяких підприємств аграрного сектора 10. Замах на власність 11. Зниження поголів'я худоби 12. Нестача органічних і мінеральних добрив 13. Використання старих неефективних технологій 14. Недостатня економічна оцінка каналів реалізації 15. Відсутність ринків збуту продукції аграрного сектора економіки	1. Неповне використання земельних ресурсів 2. Ерозія ґрунтів 3. Стихійні лиха

Чинниками продовольчої безпеки регіону є: частка імпортованих продуктів харчування в загальному обсязі продовольчих товарів; рівень зниження економічної активності обсягів виробництва; співвідношення реального і потенційно можливого обсягу виробництва сільськогосподарської продукції; якість продуктів харчування; калорійність денного раціону середнього споживача; рівень і якість життя основної маси населення, за межами якого виникає небезпека соціальних конфліктів; забезпеченість житлом; середнє особистий дохід, необхідний для придбання основних продуктів харчування; мінімальний рівень споживання; стабільність цін на продукти харчування; підтримка і відтворення природно-екологічного потенціалу; рівень безробіття; розміри оперативних і стратегічних резервів продовольства.

Економічна доступність продовольства визначається не тільки наявністю ринкової пропозиції, але і можливостями власного особистого підсобного господарства. Важливими показниками економічної доступності продовольства є розміри і структура придбання різними групами населення продовольчих товарів в порівнянні з нормативним.

Основою поліпшення живлення населення повинне стати зростання його реальних доходів при випереджаючому збільшенні мінімальної заробітної плати і інших соціальних виплат.

Підвищення цінності харчового раціону вимагає економічних заходів з боку держави по стимулюванню виробництва продукції з підвищеною харчовою і біологічною цінністю, збагачених білком, вітамінами і мінеральними речовинами, стимулюванню виробництва екологічно чистої продукції. Продовольчий ринок, що склався в даний час, украй нестійкий через відсутність стратегічних і оперативних резервів тих продуктів, які необхідні для заповнення збитку від стихійних лих і регулювання ринку продовольчих товарів. Збільшення цін на продукти харчування не стимулює сільських товаровиробників. Основне збільшення цін відбувається на вторинному ринку, а безпосередній товаровиробник отримує лише невелику частку від цього приросту.

Шляхами скорочення диспаритету цін можуть бути: стримування цін на хліб і інші продукти першочергового попиту, регулювання рентабельності виробництва переробних підприємств, обмеження торгівельних націнок, використання граничних коефіцієнтів співвідношення рівнів цін на кінцеву продукцію і сільськогосподарську сировину, що купується.

Не можна допускати, щоб субсидійовані державами-експортерами імпортовані товари витіснили з внутрішнього ринку вітчизняних товаровиробників. Виходячи з інтересів забезпечення продовольчої безпеки території області, вважаємо за необхідне протидіяти посиленню залежності сільського господарства, харчовій і переробній промисловості від імпорту матеріально-технічних ресурсів.

Одна з найважливіших умов продовольчої незалежності - це ефективне функціонування вітчизняного тракторного і сільськогосподарського машинобудування, а також галузей, що виробляють мінеральні добрива, засоби захисту рослин і так далі.

Досягнення продовольчої безпеки залежить від створення мирної, стабільної і сприятливої політичної, соціальної і економічної обстановки. Сучасна відвертість ринку призводить до зменшення складу конкурентоспроможних товарів. Все, за винятком природних ресурсів, дешевше купити за кордоном, зокрема продукти сільського господарства.

Необгрунтована політика уряду в цінових, податкових і інвестиційних питаннях створила умови руйнування сільськогосподарської галузі, появу проблеми продовольчої безпеки. Демпінгова політика іноземних держав у продажу своєї продукції по цінах нижчим, ніж витрати на продукцію і послуги власних товаровиробників, є одним з серйозних чинників зниження виробництва вітчизняної продукції і загострення даної проблеми.

Для побудови і реалізації системи продовольчої безпеки промислового регіону слід дотримуватися наступних основних принципів:

- забезпечення пропорційного і збалансованого розвитку АПК;
- фізична і економічна доступність продовольства для споживачів;
- вдосконалення системи ціноутворення, планування і стимулювання власних товаровиробників;
- раціональне використання обмежених ресурсів;
- впровадження прогресивних технологій, природоохоронних заходів, досягнень науки і передового досвіду;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- створення необхідної матеріально-технічної бази;
- розвиток спеціалізації і концентрації виробництва на основі використання кооперації і інтеграції в АПК;
- вдосконалення внутрішньогосподарських економічних стосунків;
- вдосконалення управління в АПК;

оптимізація вітчизняного виробництва і імпорту продовольства в забезпеченні продовольчої безпеки.

Забезпечення продовольчої безпеки регіону можливе при розробці і реалізації системи стійкого ведення сільського господарства як основної підсистеми, в основу якої покладені нові підходи по збільшенню врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, забезпеченню сільськогосподарською технікою, впровадженню високоврожайних гатунків і порідних тварин. Це можливо при ефективній фінансово-кредитній, податковій і ціновій політиці, при раціональному використанні обмежених ресурсів.

Необхідне введення захисних імпорتنих мит на продовольчі товари, збільшення митних зборів на деякі види продовольства, імпорту яких завдає значного збитку розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Отримані від скорочення імпорту кошти слід спрямовувати на державну підтримку власного товаровиробника.

Найважливішими елементами системи державного регулювання мають бути: стимулювання платоспроможного попиту населення; антимонопольне регулювання і підвищення конкурентоспроможного потенціалу галузі; розвиток ринкової інфраструктури; підтримка стабільної кон'юнктури на ринку продовольства шляхом проведення державних інтервенцій; забезпечення сіла кредитами; забезпечення вітчизняним товаровиробникам умов для нормальної конкуренції з іноземними товаровиробниками.

Важливим напрямом нового курсу аграрної політики повинне стати посилення державного регулювання АПК через формування оптимальної для АПК цільової кон'юнктури, здійснення гнучкої митної політики, спрямованої на підтримку власного товаровиробника, встановлення сприятливого інвестиційного клімату.

Дотації і компенсації повинні носити цільовий характер, стимулюючи підвищення ефективності виробництва і використання основних видів ресурсів. Необхідно розвивати систему цільової і кон'юнктурної інформації для пом'якшення проблем монополізму в сферах торгівлі і переробки, прискорення процесу залучення товаровиробника в ринок, розвивати економічну аналітичну службу в АПК, яка дозволила б суб'єктам ринку орієнтуватися в ринковій кон'юктурі, ухвалювати обґрунтовані рішення.

Разом з державною підтримкою необхідно кожному підприємству максимально використовувати власні можливості, запроваджувати економічні госпрозрахункові методи управління, формувати на основі наукового пошуку моделі ефективного господарювання.

IV. Висновки. Зовнішньоекономічна спрямованість державної політики у сфері продовольчої безпеки полягає в ефективній реалізації міжнародного розподілу праці в продовольчій сфері при недопущенні критичної залежності від імпорту продовольства. Необхідне вирішення завдань на рівні держави:

- 1) співвідношення рівня доходів і цін, достатнє для забезпечення доступу населення до продуктів харчування за медично-обґрунтованими нормами в умовах ринкових рівноважних цін;
- 2) зниження собівартості виробництва основних продуктів рослинництва, тваринництва і переробки і мінімально допустимих цін реалізації для рентабельної роботи галузей АПК;
- 3) введення ефективної системи митних тарифів і квот, що забезпечують, з одного боку, раціональний рівень аграрного протекціонізму, а, з іншою, достатню конкурентність імпортової продукції;
- 4) державна підтримка агропромислового виробництва, що включає систему дотацій, субсидій, субвенцій і так далі, що забезпечують рівновагу попиту і пропозиції в допустимій області гарантованої продовольчої безпеки при мінімальній сумі державних витрат.

Література

1. Мартинюк С. Продовольча проблема / С. Мартинюк // Економічна енциклопедія. – Т.3. – К.: Видавничий центр "Академія", Тернопіль: Академія народного господарства. – 2002. – С. 112-113.
2. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К., 1999. – 462 с.
3. Історія економічної думки: навч. посіб. /Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко та ін. – К.: Фенікс 1996 – 416 с.
4. Фрумкін К.Г. Будущее: продовольственный кризис ? / К.Г. Фрумкін // Аграрная наука. – 1998. -№ 9-10. – С. 10-11.
5. Кваша С.М. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика розвитку / С.М. Кваша. – К.: ЗАТ "НІЧЛАВА". – 2000. – 252 с.